

 Luister naar

Het speciaal onderwijs schreeuwt om leerkrachten. 'Je durft je bijna niet ziek te melden'

ACHTERGROND Het tekort aan leerkrachten wordt alsmaar nijpender en zichtbaarder, vooral in het speciaal onderwijs. Hoe ziet dat er in de praktijk uit? En, hoe wordt geprobeerd het tij te keren?

Hans-Lukas Zuurman

vrijdag 4 november 2022 om 17:30

Leerkracht Saskia van den Elzen helpt een leerling. Het rode zakje op zijn hoofd is bedoeld om meer rechtop te blijven zitten.

beeld Hans-Lukas Zuurman

▸ ROSMALEN

Een trein van witte taxibusjes arriveert bij Hub Rosmalen, een school voor speciaal onderwijs. Kinderen stappen uit. Bij het hek wacht een medewerkster van de school hen op.

Met een stuurs gezicht meldt een jongetje van een jaar of negen dat 'ze' tegen zijn stoel hadden getrapt in de bus. 'En dat voelde zeker niet als een lekkere massage?', vraagt ze vriendelijk. Het jongetje schudt zijn hoofd. 'Zal ik als je naar huis gaat meelopen naar de bus om er wat van te zeggen?' Dat blijkt een uitstekende deal. Probleem opgelost.

'Deze kinderen stuur je niet zomaar naar huis.'

Hub Rosmalen biedt speciaal en voortgezet speciaal onderwijs aan kinderen en jongeren met leer- en/of gedragsproblemen. De school is verdeeld over drie locaties in Rosmalen en biedt onderdak aan bijna vijfhonderd kinderen in de leeftijd van vier tot twintig jaar. 'We willen graag weten hoe de neuzen staan', verklaart Manja Ockhuizen even later de aanwezigheid van personeel bij het hek.

Ze is directeur van Hub Noord Brabant, waar de Rosmalense school onder valt. 'We voorkomen het liefst dat iets uit de hand loopt.' En natuurlijk zijn er wel eens vechtpartijen op het plein of woede-uitbarstingen waarbij een ruit sneuvelt. 'Boos zijn mag, maar we proberen de kinderen te leren emoties op een goede manier te uiten.'

gedragsproblemen

Wie denkt dat op de zes scholen van Hub Noord Brabant uitsluitend kinderen met forse gedragsproblemen zitten, heeft het mis. 'Het is een hardnekkig beeld dat bestaat over het speciaal onderwijs, ook bij leerkrachten die wij volop zoeken. Maar het ligt veel genuanceerder', verzucht Ockhuizen.

Zo kan de mate waarin kinderen last hebben van sociaal-emotionele problemen als faalangst, ADHD of autisme nogal verschillen, evenals hun vermogen om te leren. 'Wij hebben zowel diep verstandelijk beperkte als bovengemiddeld intelligente kinderen op onze scholen. In het eerste geval staat verzorging meer centraal, terwijl bij een kind dat goed kan leren, maar autisme heeft, het belangrijk is passende leerondersteuning te bieden.' Hub Rosmalen heeft de leerlingengroep verdeeld in zeven categorieën, mede op basis van intelligentie en ondersteuningsbehoefte. Zo kunnen kinderen geclusterd worden voor een klas. 'Daarbij is een duidelijke structuur, nabijheid en veiligheid belangrijke.'

Groep 8a van Hub Rosmalen. - beeld Hans-Lukas Zuurman

In de gangen zijn de pilaren vrolijk geel geschilderd. Aan de wanden hangen grote zwart-witfoto's van leerlingen. Voorzichtig opent Ockhuizen de deur van het leslokaal van groep

7c. Een stuk of tien kinderen werken geconcentreerd aan hun tafeltje, terwijl de juf aan drie kinderen aan haar tafel rekenles geeft. 'Stil is het hier, hè?', fluistert Ockhuizen. 'Dat is voor veel mensen die hier komen verrassend. Vergis je echter niet in wat leerkrachten samen met orthopedagogen en gedragscoaches doen om het zo te krijgen. Daar zijn heel duidelijke grenzen, veel liefde en aandacht voor nodig. Anders kan de sfeer zo omdraaien.'

'Stil is het hier, hè? Dat is voor veel mensen die hier komen verrassend.'

Eén van de kinderen staat op om een dansje te doen. Met een blik en vriendelijk woord weet de leerkracht hem weer aan de rekensom te krijgen. Vooraan in de klas hangen regels als 'Lachen mag, uitlachen niet' en 'Als je een ander pijn hebt gedaan, zeg je sorry'. In groep 8a is het beeld niet anders: in alle rust werken de kinderen op hun eigen niveau aan een spellingsopdracht. Een jongen heeft een rood pittenzakje op het hoofd: het blijkt een advies van de fysiotherapeut te zijn om beter rechtop te zitten en de schrijfmotoriek te verbeteren.

vragende vingers

Op de gang werkt een klein groepje onder leiding van een onderwijsassistente, terwijl juf Saskia van den Elzen rustig door de klas loopt langs vragende vingers. Op het bord telt een klok af, dat geeft duidelijkheid.

Een leerling van groep 8 van Hub Rosmalen buigt zich over een spellingsoefening. - beeld Hans-Lukas Zuurman

Een van de kinderen heeft een fout ontdekt in een vraag. 'Ik denk dat we dat de makers maar even moeten vertellen', reageert Van den Elzen, terwijl ze hurkt bij een tafeltje. Daar legt ze het verschil uit tussen 'zweer' en 'sfeer'. Als een leerling opstaat en zijn laptop wat onhandig oppakt - inclusief nog ingeplugde koptelefoon - waarbij zijn muis uit zijn handen op de grond valt, vraagt Van den Elzen hoe hij dat een volgende keer anders zou kunnen doen. 'Ehm, een voor een', klinkt het bedremmeld. Er gaat een belletje. De

les is voorbij. Voor de nu aangebroken pauze wordt afgesproken wie met wie gaat spelen, om eenzaamheid en gedoe op het plein te voorkomen.

'Als je hart voor deze kinderen hebt, is het leuk hier les te geven', vertelt Van den Elzen na afloop. 'Ik geniet ervan als ik kinderen fluitend de bus in zie stappen na school. We doen het voor hen.' Het kan ook pittig zijn: 'Je hebt dagen dat ze veel aandacht vragen, of dat er thuis iets speelt bij een kind. Mentaal merk je dat dan wel.'

Ze weet hoe belangrijk het voor deze kwetsbare kinderen is hen een vertrouwd gezicht te kunnen bieden. En dat schuurt met het al jaren oplopende tekort aan leerkrachten, waarvan de PO-Raad, de sectorvereniging voor het primair onderwijs, al eerder aangaf dat het een extra groot probleem is in het speciaal onderwijs. 'We gaan het tekort steeds meer voelen', erkent Van den Elzen. 'Je durft je bijna niet ziek te melden, omdat je weet dat dat een collega dan weer zo loyaal is een vrije dag op te geven. Dat is geen structurele oplossing.'

Leerkracht Saskia van den Elzen helpt een leerling in groep 8. - beeld Hans-Lukas Zuurman

Afgelopen schooljaar had directeur Ockhuizen twaalf vacatures onvervuld op een bestand van 150 medewerkers in Rosmalen. 'Dat was heftig', verzucht Ockhuizen. 'Logopedisten en orthopedagogen stonden uit nood voor de klas.' En nog steeds is de bezetting instabiel. 'De vijver voor leerkrachten wordt steeds leger en de pabo in Veghel is gesloten.' Met hulp van hbo-opgeleide pedagogen, in combinatie met leerkrachten en leerkrachtondersteuners probeert Ockhuizen de roostergaten nu te vullen.

Verder zijn groepen met verstandelijk beperkten samengevoegd om personeel te besparen, leerkrachtondersteuners springen daar nu meer bij. 'We blijven zoeken naar onderwijzend personeel. Inmiddels staat de intern begeleider noodgedwongen alweer voor de klas, want deze kinderen die de schoolstructuur zo nodig hebben, stuur je niet zomaar naar huis.' <

[Mail de redactie](#) ▾